MAKTABGACHA TA’LIMDA XALQARO BAHOLASH DASTURLARI VA XORIJIY TAJRIBALAR

Fayziyeva Mabudaxon Muxammadjonovna
Guliston Davlat universiteti o‘qituvchisi, mustaqil izlanuvchi
E-mail:mabudafayziyeva@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktabgacha ta’lim tizimida xalqaro baholash dasturlarining ahamiyati, OECD(Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti), ularning bolalar rivojlanishini aniqlashdagi o‘rni hamda xorijiy davlatlar tajribasi tahlil qilinadi. Shuningdek, Finlandiya maktabgacha ta’lim tizimidagi pedagogik yondashuvlar, maktabgacha yoshdagi bolalarning bilim, ko‘nikma va kompetensiyalarini baholashning samarali usullari o‘rganilib, ularni milliy ta’lim tizimida tadbiq etish imkoniyatlari ko‘rsatib berilgan. Ushbu maqola maktabgacha ta’lim sifatini oshirishga, xalqaro standartlarga mos ta’lim muhitini yaratish hamda pedagoglarning kasbiy faoliyatini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: xalqaro baholash, xalqaro standartlar, xorijiy tajribalar, milliy ta’lim, samarali usullar, kompetensiyalar, pedagogik yondashuvlar, o‘yin orqali ta’lim, ijodkorlik, tabiiy rivojlanish.

Аннотация. В данной статье анализируется значение международных программ оценки в системе дошкольного образования, роль ОЭСР (Организации экономического сотрудничества и развития) в определении развития ребенка, а также опыт зарубежных стран. Рассматриваются педагогические подходы в финской системе дошкольного образования, эффективные методы оценки знаний, навыков и компетенций детей дошкольного возраста, а также показаны

возможности их внедрения в национальную систему образования. Статья призвана повысить качество дошкольного образования, создать образовательную среду, соответствующую международным стандартам, и улучшить профессиональную деятельность педагогов.

Ключевые слова: международная оценка, международные стандарты, зарубежный опыт, национальное образование, эффективные методы, компетенции, педагогические подходы, обучение через игру, творчество, естественное развитие.

Abstract. This article analyzes the importance of international assessment programs in preschool education, the role of the OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) in assessing child development, and the experience of international countries. It examines pedagogical approaches in the Finnish preschool education system, effective methods for assessing the knowledge, skills, and competencies of preschool-age children, and demonstrates the potential for their implementation in the national education system. This article aims to improve the quality of preschool education, create an educational environment consistent with international standards, and enhance the professional performance of teachers.

Keywords: international assessment, international standards, international experience, national education, effective methods, competencies, pedagogical approaches, play-based learning, creativity, natural development.

So‘nggi yillarda O‘zbekiston ta’limida dunyo xalqaro standartlariga moslashish hamda ta’lim sifatini oshirishga katta e’tibor qaratilmoqda. Xalqaro miqyosda UNSCO, UNICEF hamda OECD kabi tashkilotlar maktabgacha ta’limning sifat ko‘rsatkichlarini, maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishini baholash mezonlarini belgilab boradi.

2017 yilgi OECD(organisation for Economic Co-operation and Development) Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti hisobotida maktabgacha ta’limda erta rivojlanish ko‘rsatkichlarini baholash, ta’lim muhitini optimallashtirish va maktabgacha ta’lim tizimi pedagoglarining malakasini oshirish bo‘yicha istiqbolli strategiyalar ilgari surildi. OECD dunyo mamlakatlarida ta’lim sifati, iqtisodiyot va ijtimoiy rivojlanishni baholash bilan shug‘ullanadi. Bu xalqaro tashkilot dunyo mamlakatlarida ta’lim darajasini solishtirish va yaxshilash uchun xalqaro baholash dasturlarini ishlab chiqadi.OECD tomonidan yuritiladigan “Starting Strong” – bu xalqaro maktabgacha ta’lim va erta bolalik rivojlanishi tizimlarini baholash hamda taqqoslash dasturi hisoblanadi.Uning vazifasi turli davlarlarda maktabgacha ta’lim sifati va siyosatini o‘rganish, bolalarning erta rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillarni baholash, davlatlarga ta’lim sifatini yaxshilash bo‘yicha tavsiyalar berishdan iborat.

OECD xalqaro baholash tizimida ta’lim sifatini xalqaro mezonlar asosida aniqlash, turli mamlakatlarning ta’lim tizimini solishtirish, bolalarning bilim, fikrlash va hayotiy ko‘nikmalarini baholash, ta’lim siyosatini takomillashtirishga yordam beradi. Xalqaro baholashda bolalarning bilimlarni oddiy yod olish emas, balki mantiqiy fikrlash, muammolarni hal qilish, o‘rganganini tushunish, amaliy bilimdan foydalanish kabi ko‘nikmalari tekshiriladi.

Maktabgacha ta’limda OECD tizimining vazifasi bolalarni maktabga sifatli tayyorlash va erta rivojlanishni baholashdan iborat. Bolaning erta rivojlanishini kuzatishda uning nutqi, tafakkuri, ijtimoiy-emotsional rivojlanishi va matorika ko‘nikmalarini baholash nazarda tutiladi.

Ta’lim sifatini oshirishda maktabgacha ta’lim tashkilotlaridagi dasturlar, tarbiyachilar malakasi, o‘quv muhiti sifatini tahlil qilish, rivojlangan mamlakatlarning ilg‘or tajribalarini joriy qilish, maktabgacha ta’lim standartlarini takomillashtirishga ko‘maklashadi hamda turli davlatlarda maktabgacha ta’limni yaxshilash bo‘yicha tavsiyalar berib boradi

Bolaning maktabga tayyorgarligini baholashda uning mustaqil fikrlashi, muloqot qila olishi, muammoni yecha olish ko‘nikmalarini rivojlantirish nazarda tutiladi.

Shu jumladan, maktabgacha ta’lim tizimida ilg‘or xorijiy tajribalar faol tatbiq etilmoqda. Xorijiy tajribalarni o‘rganishda ularning yutuqlarini tahlil qilish, mamlakatimiz milliy tarbiyasiga mos holda rivojlangan davlatlarning ilg‘or tajribalarini amaliyotga tadbiq etish talab etiladi. Bunda asosiy e’tibor bolaning qiziqishlari va individual qobiliyatlarini rivojlantirish, o‘yin orqali ta’lim berish va kreativ fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan.

Ilg‘or xorijiy davlatlarning maktabgacha ta’lim sohasidagi ilg‘or tajribalari chuqur tahlil qilinar ekan, ushbu tajribalarni O‘zbekiston ta’lim tizimida moslashuvchan tarzda qo‘llash nazarda tutiladi. Dunyo davlatlarida olib borilgan samarali ta’lim siyosati, pedagoglarga bo‘lgan yuqori e’tibor, bolaga yo‘naltirilgan yondashuvlar, ta’lim sifati monitoringi kabi bir qator omillar maktabgacha ta’lim samaradorligini ta’minlovchi asosiy vosita sifatida maydonga chiqmoqda. O‘tkazilgan tajribalar va kuzatishlar O‘zbekiston sharoitida ham maktabgacha ta’limni takomillashtirishda xorijiy yondashuvlardan foydalanish orqali sifatli, barqaror hamda innovatsion tizimni shakllantirish mumkin ekanligini ko‘rsatadi.

Hozirgi kunda, maktabgacha ta’lim tizimida qo‘llanilayotgan xorijiy tajribalardan biri Finlandiya metodologiyasi hisoblanadi.Finlandiya tajribasi shuni ko‘rsatadiki, bolalarga yonaltirilgan yondashuvlar, o‘yin asosidagi ta’limni tashkil etish, pedagoglarning yuqori darajadagi kasbiy tayyorgarligi, maktabgacha ta’lim samaradorligini oshirishning muhim omili ekanligini isbotlaydi.

Finlandiya maktabgacha ta’limida majburiy standartlashtirilgan testlarsiz bolalar vaqtlarini o‘ynash, tabiiy muhitda kashf qilish va o‘rganishga sarflaydilar. Oyinga asoslangan ta’limda bolalar ko‘p vaqtlarini o‘yin orqali o‘tkazadilar va ta’lim o‘yin orqali beriladi. Bunda, o‘yinlarning raqamli o‘yin, faol o‘yin, ijodiy o‘yin, ijtimoiy o‘yin va erkin o‘yin kabi turlaridan foydalaniladi.Bunda o‘yin ijod, harakat orqali o‘rgatiladi. Bolalar tengdoshlari bilan erkin va mustaqil o‘ynashga da’vat etiladi.

Finlandiya ta’limida tabiatga, atrof-olamga nisbatan do‘stona munosabat shakllantirilib, tabiatga bo‘lgan ijobiy munosabat tarbiyalanadi. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida kichik bog‘lar, gulzorlar tashkil etiladi. Bolalar tez-tez yaqin atrofdagi sersoya daraxtsor va o‘rmonlarga sayohatlarga olib chiqiladi. Ular haqiqiy tabiat bilan tanishadilar, o‘z bilimlarini kuzatish va tajribalar orqali boyitadilar. Natijada, bolalarda etress kam boladi. Bolalar o‘zlarini xavfsiz va erkin his qiladilar.

Bolalarni har kuni tashqarida ochiq havoda vaqt o‘tkazishlari tabiat bilan uyg‘un ravishda o‘rganish, tabiat materiallaridan esa, o‘z o‘yinlarida foydalanish imkonini beradi. Natijada, bolalarning ijodkorligi va tasavvurini oshiradi. Bunday yondashuvlar asosida tashkil etilgan ta’lim, xalqaro baholash dasturlarida eng yaxshi natijaga erishgan davlat sifatida e’tirof etildi.

Xulosa o‘rnida shuni aytish mumkinki, jadal rivojlanib borayotdan zamonda ta’limga qaratilgan e’tibor va sifatli ta’limni tashkil etish hamda qoniqarli natijaga erishish uchun ilg‘or davlatlarning eng samarali ta’lim usullarini o‘rganishimiz davr talabidir. Finlandiya ta’lim tizimi dunyoda eng ilg‘or modellardan biri sifatida tan olingan. O‘zbekistonda Finlandiya tajribasi asosida maktabgacha ta’lim tizimini takomillashtirishdan ko‘zlangan maqsad, bolaning erkin fikrlashi, ijodkorligi va tabiiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlaydigan zamonaviy ta’lim muhitini yaratishdan iboratdir.Shu sababli, O‘zbekistonda ham didaktik o‘yinlar, ijodiy mashg‘ulotlar va interaktiv metodlardan foydalanish kengaymoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1.Bolibekov A.A, Yo‘ldosheva M. //Xorijiy mamlakatlarda maktabgacha ta’lim-tarbiya. Guliston 2019. 9-b

2. Mutalipova M.J, Xadjayev B.X // Qiyosiy pedagogika // darslik.TDPU bosmaxonasi.2015.

3.Shodmonova Sh., Yergasheb P.// Qiyosiy pedagogika. – T.: TDPU, 2005.

4. Z.Azizova .// Maktabgacha ta’limda qiyosiy pedagogika. ADU – 2021.

5.Fayziyeva M.M.//Maktabgacha ta’limni ilg‘or xorijiy tajribalar asosida takomillashtirish: ta’limda Reggio Emilia yondashuvi. xalqaro konferensiya.Germaniya – 2026.

6.https://www.gazeta.uz/oz/2022/11/08/finland-education/

7.https://oliygoh.uz/post/tunda-ham-ishlaydigan-maktabgacha-talim-muassasalari-finlandiya-tajribasi